

Vejledning og inspiration til

Grammatik - Ordstilling

Den danske ordstilling kan være svær - både at lære og at huske i praksis. Her får I nogle øvelser til, hvordan man på en aktiv og underholdende måde kan træne, indøve og automatisere korrekt ordstilling.

Spillet indeholder 10 forskellige kategorier, som alle træner ordstilling indenfor forskellige områder. Øvelserne er tænkt som inspiration til, hvordan man kan bruge de enkelte kategorier.

- 01 Simple sætninger
- 02 Rækkefølge
- 03 Sæt ind/Lav om
- 04 Føleverb
- 05 Spørgsmål
- 06 Leg med sætninger
- 07 Sætningskløvning/Børnefødselsdag
- 08 Lette objekter
- 09 Kategorier
- 10 Puslespil

Kategori 01. Simple sætninger

Formålet er at fremme bevidstheden om og automatisere leddenes placering i simple sætninger alt efter sætningens funktion. Her er fokus på inversion i spørgsmål og efter adverbium samt centraladverbets placering i henholdsvis hovedsætninger og ledsætninger.

Øvelse 1: "Lav spørgsmål"

A læser kortet: *Mikkel kommer til festen.*

B reagerer: *Hvad?! Kommer Mikkel til festen?*

Øvelse 2: "Indsæt ikke i sætningen"

A trækker et kort og læser sætninger. B gentager sætningen med indsættelse af **ikke**. Kan varieres med andre adverbier. A: *Mikkel kommer til festen.* B: *Mikkel kommer **ikke** til festen.*

Øvelse 3: "Indirekte tale"

A læser sætningen med indsættelse af **ikke**: *Mikkel kommer **ikke** til festen.*

B opsummerer, hvad A har sagt: *A siger, at Mikkel **ikke** kommer til festen.*

Kan også udvides med tre opgaver per kort. A: *Mikkel kommer til festen,* B: *Mikkel kommer **ikke** til festen.* C: *B siger, at Mikkel **ikke** kommer til festen.*

Øvelse 4: "Kæder"

A trækker et kort og læser sætningen. B indsætter et adverbium. C starter sætningen med adverbiet og D laver indirekte tale:

A: *Mikkel kommer til festen.*

B: *Mikkel kommer **selvfølgelig** til festen.*

C: *Selvfølgelig kommer Mikkel til festen.*

D: *C siger, at Mikkel selvfølgelig kommer til festen.*

Kategori 02. Rækkefølge

Formålet i denne kategori er at automatisere brugen af inversion i sætninger, som starter med et tidsudtryk.

Øvelse 5: "Rækkefølge"

Deltageren læser kortet op og indsætter "Først, så, bagefter". Fx *Først henter jeg børn, så køber jeg ind og bagefter laver jeg aftensmad.*

Øvelse 6: "Variation"

Ovenstående øvelse kan varieres med: Først, derefter/senere/dernæst/kort efter/til sidst...

Øvelse 7: "Fremtidsplaner"

Kursisten læser kortet op og indsætter "jeg skal.." sammen med tidsudtrykkene.

Fx *Først skal jeg spise aftensmad, så skal jeg vaske op og bagefter skal jeg se TV.*

Kategori 03. Sæt ind/Lav om

Formålet er at træne adverbierne placering i hoved- og ledsætninger.

Øvelse 8: "Sæt ind"

A læser kortet, B gentager men nu med indsættelse af adverbiet i parentes.

A: *Hun kan komme til festen*, B: *Hun kan **heller ikke** komme til festen*

Øvelse 9: "Referer":

A læser kortet med indsættelse af adverbiet i parentes: *Hun kan **heller ikke** komme til festen.*

B referer sætningen: *A siger, at hun heller ikke kan komme til festen*

Øvelse 10: "Spørgsmål"

A laver sætningen om til et spørgsmål: *Kan hun heller ikke komme til festen?*

B svarer: *Jeg ved ikke, om hun heller ikke kan komme til festen.*

Kategori 04. Føleverb

Formålet her er automatisere centraladværviets placering i sætninger med "føleverb" (synes, tror, mener, håber, tænker). Her trænes, at adverbiet flytter frem i hovedsætningen, når vi bruger "føleverb", at adverbiet står foran verbet i ledsætninger samt adverbets placering i reaktioner med "føleverb".

Øvelse 11: "Ping-Pong"

A læser sætningen *Det er varmt*.

B svarer og sætter **ikke** ind i sætningen: *Jeg synes **ikke**, det er varmt*

Øvelse 12: "Ping-pong"

A sætter **ikke** ind i sætningen. Fx *Det er **ikke** varmt*.

B refererer: *A synes **ikke**, det er varmt*

Øvelse 13: "Kæder"

A læser kortet og indsætter **ikke**. *Det er ikke varmt*.

B refererer, hvad A siger: *A synes ikke, det er varmt*.

C refererer, hvad B siger: *B siger, at A ikke synes, det er varmt*

Øvelse 14: "Kæder"

A trækker et kort og læser: *Det er varmt*.

B siger til C: *A synes, det er varmt. Hvad med dig? Synes du også, det er varmt?*

C svarer: *Nej, jeg synes ikke, det er varmt*.

Øvelse 15: "Indsæt adverbium"

Skriv **ikke**, **ofte**, **tit**, **aldrig**, **altid**, op på tavlen.

A trækker et kort og læser det, B siger sætningen med et passende adverbium (fra tavlen).

Øvelse 16: "Reaktion"

A trækker et kort og siger: *Jeg synes (ikke), danske film er kedelige*.

B svarer: *Det synes jeg (heller) ikke*

Kategori 05. Spørgsmål

Formålet i denne kategori er at træne ordstillingen i spørgsmål. Det gøres ved at indsætte adverbiet "ikke" i ja-nej-spørgsmål samt at lave spørgsmål om til spørgende ledsætninger.

Øvelse 17: "Indsæt ikke"

Start med at sortere ja-nej-spørgsmålene fra, da de skal bruges i denne øvelse.

Deltagerne trækker et kort og sætter "ikke" ind i sætningen.

Fx: A: *Bruger han **ikke** sukker i kaffen?* (Kan eventuelt besvares med kortsvar, B: *Nej, det gør han ikke/Jo, det gør han*)

Øvelse 18: "Ping-pong"

A læser kortet: *Kommer han i morgen?* B svarer: *Jeg ved ikke, **om** han kommer i morgen*.

A læser kortet: *Hvornår kommer han?* B svarer: *Jeg ved ikke, **hvornår** han kommer*.

Øvelse 19: "Kæder"

A læser kortet: *Kommer han i morgen?*

B spørger C: *Ved du, om han kommer i morgen?*

C svarer: *Nej, det ved jeg ikke.*

D opsummerer: *B spørger, om C ved, om han kommer i morgen.*

Kategori 06. Leg med sætninger

Formålet her er at automatisere placeringen af centraladverbier i både hoved- og ledsætninger samt brugen af inversion efter et adverbium først i sætningen og efter en ledsætning.

Øvelse 20: "Kæder" - indsæt "ikke" i både hoved- og ledsætning

A trækker et kort og læser sætningen. B indsætter **ikke** i både hoved- og ledsætning: C starter så med ledsætningen og har fortsat **ikke** i både hoved- og ledsætning:

A: *Jeg cykler, hvis vejret er godt*

B: *Jeg cykler **ikke**, hvis vejret **ikke** er godt*

C: *Hvis vejret **ikke** er godt, cykler jeg **ikke**.*

Øvelse 21: "Kæder"

Start med at skrive de fire eksempler op på tavlen. Når de er trænet et par gange, kan man nøjes med at skrive ordene i parentes.

1. Får man nye venner, hvis man er åben og ærlig? (spørgsmål)
2. Man får ikke nye venner, hvis man ikke er åben og ærlig (indsæt **ikke** X2)
3. **Normalt** får man ikke nye venner, hvis man ikke er åben og ærlig (Inversion med normalt + ikke)
4. **Hvis** man ikke er åben og ærlig, får man normalt ikke nye venner. (Start med LS)

* vær opmærksom på pronominet. Det kan skifte når ledsætningen står først.

Kategori 07. Sætningskløvning/Børnefødselsdag

Formålet i denne kategori er at forstå og træne brugen af sætningskløvning, altså at en sætning deles op i to, i fremsættende sætninger, spørgsmål og ved inversion. Der trænes både der-kløvning (ubestemt subjekt) og det-kløvning (fremhævning).

Øvelse 22: "Hvad sker der?"

Deltagerne trækker på skift et kort og siger:

A: *Der er en kat, der hopper op i en stol.* B: *Der er nogle børn, der leger med Lego.* osv.

Øvelse 23: "Hvem er det?"

A trækker et kort og spørger B: *Hvem er det, der råber hurra?*

B svarer: *Det er bedstemor.*

Øvelse 24: “Er det en kat, der spiser en hotdog?”

A trækker et kort og spørger: *Er det bedstemor, der råber hurra?*, B svarer: *Ja, det er det.*
(Kan også være forkert, fx A: *Er det en klovn, der råber hurra?*, B: *Nej, det er det ikke*)

Øvelse 25: “Er det dig, der griner?”

Træn sætningen. *Er det dig, der...*

A trækker et kort og spørger: *Er det dig, der griner?*

B svarer: *Nej, det er et barn, der griner.*

Øvelse 26: “Sætningskløvning - fra ubestemt til bestemt”

A trækker et kort og siger: *Der er en mand, der banker på en dør*

B sætter sætningen i bestemt form: *Manden banker på døren*

Øvelse 27: “Sætningskløvning - ubestemt”

A vælger to kort og siger: *Der er en hund, der spiser en hotdog, **mens** der er et kærestepar, der kysser.*

Øvelse 28: “To ting samtidigt - bestemt”

A vælger to kort og siger: *Hunden spiser en hotdog, **mens** kæresteparret kysser.*

Øvelse 29: “Rækkefølge med inversion”

A vælger tre kort og siger: *Først er der en hund, der spiser en hotdog. Så er der et kærestepar, der kysser. Til sidst er der en mand, der bager en kage.*

Øvelse 30: “Skibet er ladet med”

Alle trækker et kort og lægger det åbent foran sig. Underviseren siger: *Peter har fødselsdag. Hvad sker der?* A siger: *Der er en hund, der spiser en hotdog.* B siger: *Der er en hund, der spiser en hotdog og et kærestepar, der kysser.* C: gentager de foregående sætninger og tilføjer sit kort.

08 Lette objekter

Formålet er at træne, at ordstillingen skifter, når objektet bliver til et let objekt, altså til at pronomen (Peter -> ham). Når det sker, flyttes objektet frem i sætningen, så det placeres foran adverbiet. Der er rettenøgle i æsken.

Øvelse 31: “Ping-pong”

A trækker et kort og spørger: *Kender du Peter?*

B svarer: *Nej, jeg kender **ham** ikke.*

A trækker et kort og spørger: *Gav du Thorkild nøglerne?*

B svarer: *Nej, jeg gav **ham dem** ikke. (to lette objekter)*

* Bemærk at der er to lette objekter i sætninger med stjerne.

09 + 10 Kategorier + puslespil

Formålet er at øge bevidstheden om sætningernes led samt at træne ordstilling i forskellige typer sætninger.

Øvelse 32: "Kategorisering"

Kategorikortene lægges op. Kursisterne hjælper hinanden med at sortere ordkortene under de rigtige kategorier: SUBJEKT, VERBUM, osv. Kursisterne kan skiftes, samarbejde eller konkurrere mod hinanden.

Øvelse 33: "Byg en sætning"

Underviseren lægger kategori-kortene op, fx SUBJEKT VERBUM ADVERBIAL OBJEKT. Kursisterne laver sætninger som passer til.

Øvelse 34: "Samarbejde/konkurrence" (kræver flere spil)

Holdet laver så mange forskellige korrekte sætninger som muligt på tid. Kan eventuelt listes op på et stykke papir, så ordene kan bruges i en ny sætning.

Øvelse 35: "Sætningsanalyse"

Det ene hold laver en sætning, og det andet hold lægger de tilhørende kategorikort.

Øvelse 36: "Træn placering af objekt"

Kursisterne laver sætninger med objekter/lette objekter.